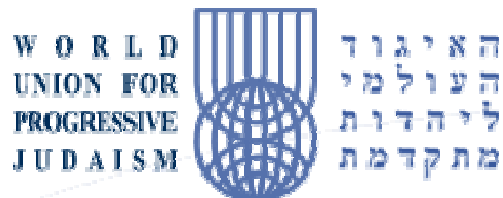

5772

Torah from Around the World

Sjabbat 11 augustus 2012 / 23 menachem-av 5772
Sidra Ekev, Devariem [Deuteronomium] 7:12-11:25
Tanach blz. 366-375
Haftara: Jesjaja 49:14-51:3
Tanach blz.885-887.

Commentaar: [Rabbi Pauline Bebe](#)
Congregation [Centre Maayan](#), Parijs.

Vertaling: *Frits Pront*
[Het Engelse origineel](#)

Tesjoewa helpt ons slechte sporen uit te wissen

Alleen al de naam van de sidra - *Ekev* - is een verhaal op zich; hiermee is eigenlijk alles al gezegd. Soms vervangt niet meer dan een korte uiteenzetting een lange toespraak. Zoals een van mijn leermeesters, rabbijn Lionel Blue, pleegt te zeggen: Je moet altijd binnen vijf minuten 'to the point' komen. Hij moet wel gelijk hebben, want hij werd gekozen tot de populairste radiospreker van het programma 'De Dagoverdenking' op BBC Radio 4.

Ekev betekent onder andere 'hiel', 'spoor', en 'daar' in de zin van 'ten gevolge van'. Wat is het verband tussen deze drie betekenissen?

De eerste ligt voor de hand: met onze hielen laten wij in het voorbijgaan voetsporen achter – fysieke sporen, maar ook geestelijke sporen. Volgens psychologen zoekt een klein kind in de werkelijkheid die het omringt naar de sporen die het achterlaat – de voetafdruk in de omgeving die verandert op het moment dat hij of zij passeert, verdiept zich in de steeds uitdijende kringen die het vanaf de waterkant geworpen steentje produceert. De kringen worden alsmat groter en je ziet ze opgaan in de uitgestrektheid van de wereldzee. De realiteit is dat wij allemaal grote

kinderen zijn. Door ons steeds opnieuw 'Benee Jisraeel', de kinderen Israëls, te noemen, benadrukt de Tora dat en worden wij daar dagelijks aan herinnerd.

Wij, als grote kinderen, laten ook graag sporen na, omdat wij willen geloven dat de wereld wanneer wij die verlaten een klein beetje door ons toedoen zal zijn veranderd. We maken afdrukken van ons 'ik' als wij spreken, zingen, proberen mensen om ons heen te helpen. Wij willen 'indruk' maken. De voetsporen zijn onze herinneringen. Ze zijn wat wij onze kinderen willen nalaten. Wij willen de sporen van onze voetstappen, van onze zwerftochten, van onze dromen achterlaten. Het is een van de manieren om de dood een loer te draaien, om een lange neus te maken naar het onvermijdelijke, uitzicht te hebben op de eeuwigheid.

Maar ook willen we maar al te graag onze sporen uitwissen: met de cursor de schaduwzijden van ons leven 'deleten', zoals houtskool veranderingen aanbrengt in een levensschets die niet op de werkelijkheid is gebaseerd. Misschien is tesjoewa de typex die datgene uitwist wat wij ons niet willen herinneren; misschien is het de selectieve herinnering zelf die tekort schiet. Wij kiezen voor wat wij ons willen herinneren. Wij herschrijven onze geschiedenis en houden alleen vast aan de glorieuze feiten - en dat is maar goed ook! Zegt de Chassied niet: 'Uw leven is als een manuscript dat wordt schoongekrabbd om er iets nieuws op te schrijven; schrijf er alleen datgene op waarvan u wilt dat het voor het nageslacht behouden blijft'. Zal het kind dat graag en met veel precisie en geduld zandkastelen bouwt zijn werk niet in een driftbui in een klap vernielen? Doet het dat omdat het niet te bedoeling was die zandkastelen te laten voortbestaan? Of gaat het om de lol iets kapot te maken, iets waar wij ongelukkigerwijs genoeg in scheppen, zelfs al zijn we onze jeugd al lang ontgroeid?

Een strofe uit het beroemde Franse lied 'Herfstbladeren' (*Les feuilles mortes*) van Jacques Prévert spreekt boekdelen:

Maar het leven drijft degenen die elkaar liefhebben uiteen,
Stilletjes, geruisloos,
En de zee wist op het zand
De voetstappen van de gescheiden geliefden

Wat wij willen uitwissen zijn onze teleurstellingen in de liefde, onze kleingeestigheid, onze vooringenomenheid, de keren dat wij ons schamen over onszelf, dat wij niet in staat zijn na te denken over hoe de ander ons ziet en daarin de Goddelijke vonk te zien. En zoals de filosoof Jacques Derrida zegt: "Een onuitwisbaar spoor is geen spoor." (*Writing and Difference*).

Behalve 'hiel' en 'spoor' betekent het woord *ekev* ook 'daar' in de zin van 'ten gevolge van'. Het geeft aan dat geen van onze acties zonder gevolgen blijft, dat er altijd oorzaak en gevolg is. En dit naakte feit, deze onverwoestbare schakel tussen de stap en het spoor dat hij achterlaat, tussen het woord dat werd gesproken en het effect ervan op degene die luistert of hoort, is iets dat wij maar al te vaak vergeten.

Dit is nu precies de betekenis van onze sidra: *wehaja ekev tisjme'oen et hamisjpatiem ha'ele*, "als u deze wetten gehoorzaamt". Natuurlijk weten wij in werkelijkheid niet hoe we de gevolgen van onze handelingen moeten inschatten. Wij weten niet of, en hoe God ingrijpt in ons leven – dat ingrijpen hangt er beslist niet van af of wij ons meestal aan de geboden houden en daarvoor

worden beloond, of worden gestraft als we dat niet doen; met die theologie hebben wij gewoon niets, zeker niet na de Sjoa. Job en de rabbijnen uit de tijd van de Talmoed hadden er al problemen mee. Dat is dan ook de reden dat de tweede alinea van het Sjema soms wordt weggelaten in onze sjoels, of in stilte wordt gelezen.

Maar *Ekev* heeft nog een betekenis. Het bevestigt het feit dat wij goed moeten doen, en niet om een beloning te krijgen: “Gedraag je niet als bedienden die op hun beloning wachten.” (*Pirké Awot 1:3*). Je moet goed doen om het goed doen zelf. Onze zwakte is om vergeetachtig, onberekenbaar te zijn, om te denken 'Wie zal het te weten komen?', om te geloven dat zelfs een moment van dagdromen onopgemerkt (zal) blijven. Dat is onze Achilleshiel.

Laten we niet vergeten dat Achilles' moeder Thétis haar zoon in het water van de [Styx](#)^{*)} dompelde, zodat hij onkwetsbaar zou worden. Maar om hem in de rivier te laten zakken moest zij hem bij zijn hiel vastpakken; die hiel raakte het water dus niet. Achilles vond uiteindelijk de dood doordat een vergiftigde pijl hem trof in dit, het enige kwetsbare deel van zijn lichaam. Onze Achilleshiel is ons vermogen tot zorgeloosheid, om te vergeten dat de [Tarpeïsche rots](#)^{**)} niet ver is van het Capitolium (in het Latijn: Arx tarpeia Capitol proxima). Met andere woorden: Je bent sneller uit de gratie dan in de gratie. Een moment van onoplettendheid kan ons leven radicaal veranderen: de toekomst gaat schuil achter een sluier – *ta'aloemot* (geheimen) zijn *le'olam*, voor altijd, in duister gehuld.

Onze voorvader Jaäkov (de naam **Jaäkov** heeft dezelfde stam עקב, als het woord waarnaar sidra *Ekev* is genoemd), heeft deze menselijk karaktertrek van nature: hij gaat de strijd aan ondanks zijn voorkennis over de gevolgen van zijn handelingen. Net als de voorouders van de mensheid, Adam en Eva, toen zij van de vruchten van de boom van kennis van goed en kwaad proefden. Laat ons dus, voor het te laat is, inzien dat wij sporen achterlaten. Laten wij daarom uitzoeken hoe wij de sporen die het leven negatief beïnvloeden kunnen uitwissen, zodat alleen de sporen die het leven laten opbloeien, behouden blijven. Zoals de dichter Baudelaire zegt:

Gedenk! Vergeet niet!, verkwister! Esto Memor!
(Mijn metalen stem kan alle talen spreken.)
Minuten, vreugdevolle sterveling, zijn stukjes edelsteen
Die men niet moet laten verstrijken zonder het goud eruit te halen!

Gedenk, Tijd is een gulzige speler
Die wint zonder bedrog, elke ronde! Het is de wet.
Het daglicht verflauwt; de nacht wordt dieper; gedenk!
De afgrond dorst altijd; het wateruurwerk loopt leeg.

(uit '*L'Horloge*')

*) Styx: in de Griekse mythologie de rivier die de wereld van de levenden scheidt van Hades, de onderwereld waar de overledenen verblijven. Wie in deze rivier baadde, werd onkwetsbaar.

***) [Tarpeïsche rots](#): hoge, steile rots vlakbij de Capitolijnse heuvel in Rome, waar onder anderen moordenaars en verraders vanaf werden gegooid om te worden terechtgesteld.